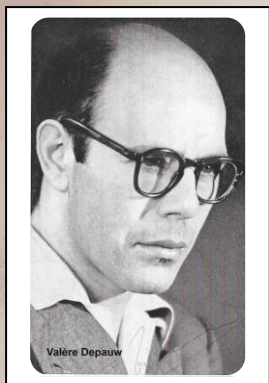

OORLOGSDAGEN
FRANS VAN HEDDEGEM

Valère Depauw

OORLOGSDAGEN

VAN ALBERTKANAAL
TOT SCHIPDONCKSCHE VAART

DOOR

FRANS VAN HEDDEGEM

Met voorwoord van VALÈRE DEPAUW
Teekeningen van P. CUVELIER.

175 Blz.

15 Fr.

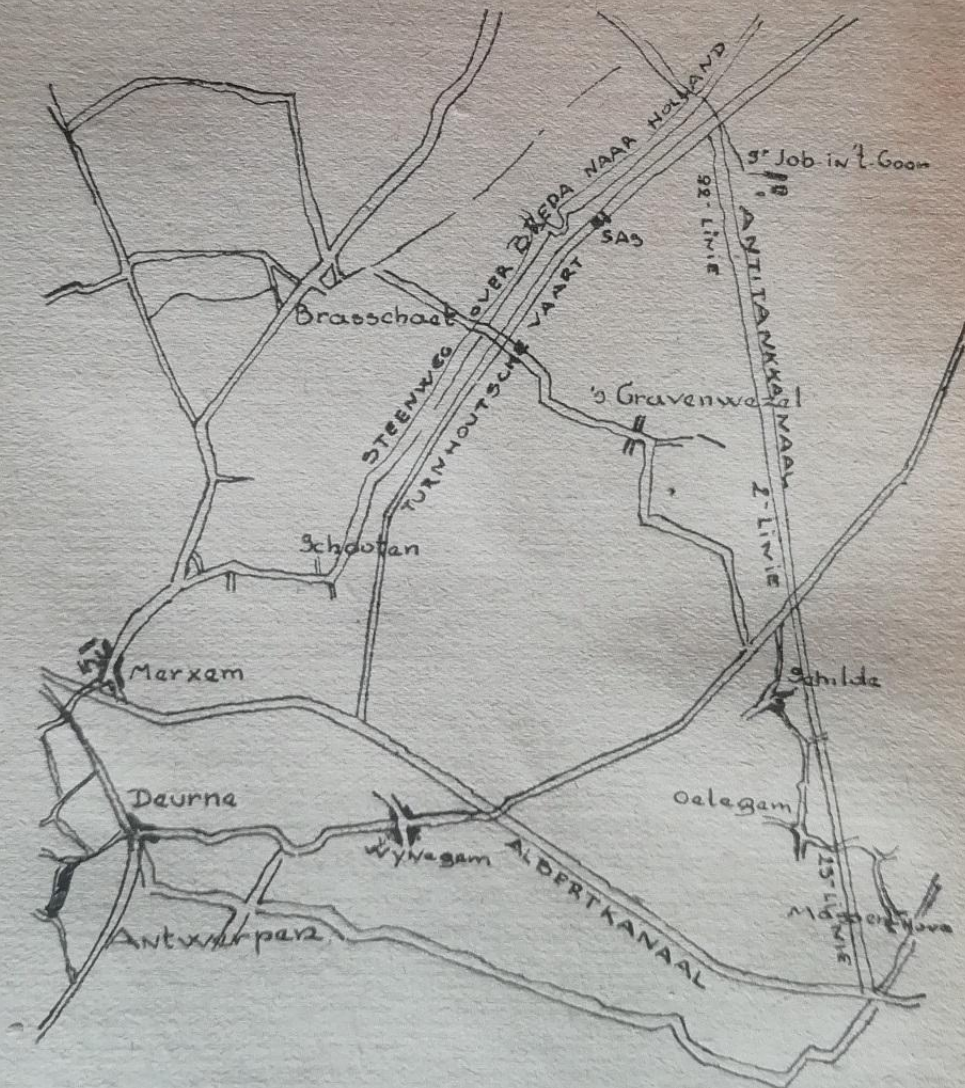
Uitgave : DRUKKERIJ GOEBEERT — Breedestraat 4 — Ronse

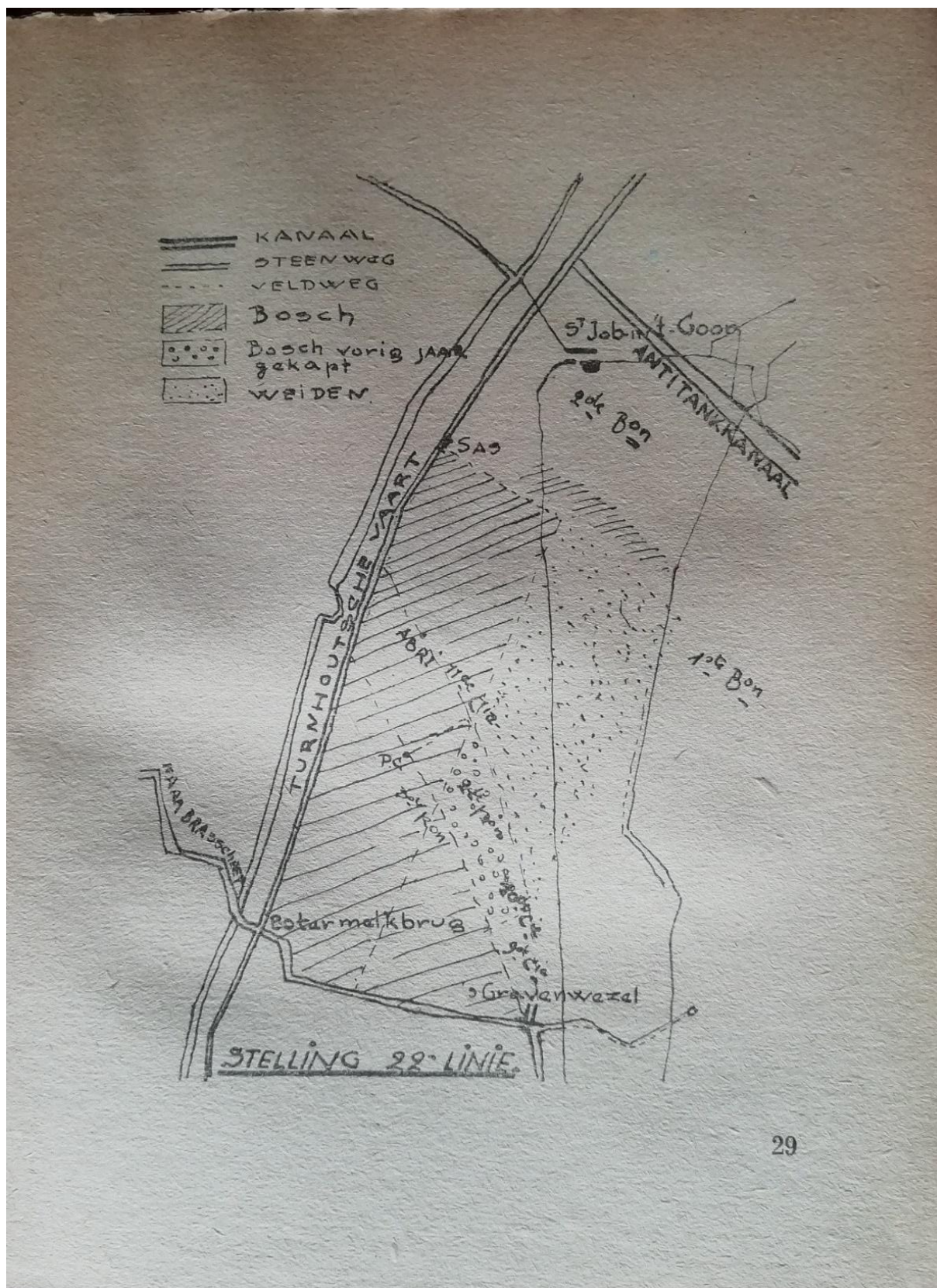
OORLOGSDAGEN

DOOR

Frans VAN HEDDEGEM

STELLING VAN DE 12 DIVISIE.

Geschreven in augustus 1941 door Frans Van Heddegem (1912-1994) , geboren in Maarke-Kerkem , gediplomeerd tot onderwijzer in september 1936 aan de Bisschoppelijk Normaalschool in Sint-Niklaas. Hij gaf ook les aan het college te

Ronse. Het is een verhaal dat begint op 9 mei 1940 aan het Albertkanaal tot aan de demobilisatie op maandag 3 juni 1940. Het boekje dat 171 blz. telt is gedrukt op grauw bruin oorlogspapier en zoals het in die tijd paste drukte Goebeert op grote vellen. De eerste lezer sneed dan eerst de gevouwen bladeren los. De drukkerij-uitgeverij Goebeert stond in de Breedstraat 4 in Ronse. In de loop van 2021 werd woning en drukkerij platgelegd.

De in onze jeugdjaren gekende Ronsenaar en schrijver Valère Depauw (1912-1994) schreef in het voorwoord :” *Veel van wat nu geschreven wordt is, gelijk trouwens het geval was met veel boeken, die na den oorlog van 14-18 verschenen, niet veel zaaks van letterkundig standpunt beschouwd. Maar als tijdsdocumenten zullen deze werken zeker hun waarde behouden. Waarde als tijdsdocument heeft een oorlogsboek altijd...*”

Foto waarop Frans Van Heddegem staat t.g.v. zijn diplomautreiking in de normaalschool te Sint-Niklaas in 1935.

DE EERSTE DAGEN.

I.

Donderdag 9 Mei.

Te 5 uur trekken wij de wacht op aan het sas van St. Job in 't Goor. Mijn andere wachten deed ik allen aan de Botermelkbrug, daar was er nog wat beweging; hier zitten wij midden in de bosschen, dichte donkergroene dennebosschen, zooals alleen de Antwerpsche Kempen ze kennen. Het tamelijk modern gebouwd huis van den sasmeeester is als een vloek in die ongeschonden brok natuur.

De mannen verdeelen zich in groepjes, die samen de wacht zullen optrekken. Ik neem een boek en ga mij wat afgezonderd op den boord van het kanaal zetten; niet zoozeer om te lezen, maar om te droomen van mijn aanstaand verlof. Reeds vijf weken ben ik hier, en Zondag is het mijn beurt.

Traag kruipen de uren, als een zegening daalt de avond over de bosschen, een fijne, blauw-grijze nevel komt hun geheimzinnigheid nog vergrooten.

Sedert een paar dagen zijn de wachten aan de bruggen verdubbeld; wij zijn met veertien man en in het wachthuisje is er amper plaats voor vijf, zes man. Ik maak van de nood een deugd; leg mijn tentzeil op den grond, wikkel mij in mijn deken en tracht te slapen.

Herinneringen uit mijn studententijd houden mij nog een tijdje wakker; hoeveel nachten hebben wij dan niet in dezelfde voorwaarden buiten geslapen: nu

7

eens in de Ardennen, dan weer eens in de Kempen of in de duinen. In de Ardennen werden wij soms wakker gemaakt door een hert of door een everzwijn, hier zijn het ratten die zich komen te goed doen aan hetgeen van ons avondeten overbleef.

Ik kon misschien een paar uur geslapen hebben, als een man mij komt wakker schudden om te zeggen dat wij terug vijf dagen verlof in de maand krijgen. Een sergeant is het goede nieuws uit het kantonnement komen meedeelen.

Vrijdag 10 Mei.

Het moet rond 3 uur zijn als Korp. Crosse mij komt wakker maken. Hij hoeft niet eens te zeggen wat er gaande is. Daar hoor ik het zelf: «Alarm!» Eerst kwam het uit de richting van Brasschaet, waar het 33e ligt, dan wat meer achter ons bij het 44e. Seffens herhaald bij ons eigen regiment, wij herkennen bijna alle compagnies!

Altijd opnieuw en altijd dringender, klinkt het als een klagenden noodkreet over de bedauwde bosschen; de mannen bekijken elkaar, veel wordt er niet gesproken; «zou het nu ernstig zijn? of is het nog eens een oefening?» Allen zijn tevreden niet in het kantonnement te zijn, omdat ze bij ondervinding weten, wat al geloof en gedraaf «alarm» meebrengt.

Men komt den sasmeeester verwittigen dat de brug moet gedraaid blijven. Er zou dus toch iets ernstig op handen zijn.

Nog geen half uur na het eerste alarmsein klinkt de sirene boven Brasschaet. «Luchtgevaar». De klaren herhalen het, en weer galmt door de frissche lentelucht het lugubere geluid dat burgers en soldaten uit hun slaap doet opschrikken.

Daar hooren wij uit alle richtingen een gezoem;

8

eerst dachten wij aan geen vliegers, omdat het gezoem zoo aanhoudend en uit alle richtingen kwam. Plots treedt het afweergeschut in actie: boven Merxem, Deurne, Brasschaet, 's Gravewezel; nooit hadden wij gedacht dat er zooveel afweergeschut in onze omgeving stond opgesteld.

Ik neem mijn kijker, en nu bemerk ik, hoog in de nog wazige morgenlucht, de vliegtuigen. Talrijk dwarselen zij doorheen, nu eens verspreid, dan weer in vaste formatie; ik tracht ze te tellen, kom tot 36 en moet het dan opgeven, omdat er altijd vertrekken en nieuwe bijkomen. Meestal komen ze uit de richting van 's Gravewezel, beschrijven een boog over Brasschaet, Schoten, Merxem en komen dan terug. Om het afweergeschut schijnen zij zich niet in het minst te bekommeren, want hoewel de lucht doorzaaid is met zwarte wolkjes, voortkomende van de ontploffing der granaten, vervolgen ze altijd kalm hun weg.

Als aandachtige toeschouwers stonden wij dat alles af te zien; niemand dacht aan oorlog of aan een aanval tegen ons; eerder dachten wij aan een massale luchtaanval tegen Engeland.

Rond half zeven komt een burger langs de vaart gereden; bleek en hijgend begint hij te vertellen over de bombardementen van Deurne en Merxem. Niemand spreekt een woord maar allen denken hetzelfde: Oorlog!

Ik ga een twintigtal meter verder in de bosschen. — Op die oogenblikken wil men alleen zijn met zijn gedachten. — Ik tracht mij voor te stellen wat het worden gaat; veel heb ik over den oorlog 14-18 hooren vertellen; de boeken van E. Claes, J. Simons, Pater Lekeux en Deauville hebben mij ook iets geleerd; zal het nu ook zoo gaan? of zal het waar zijn wat zoo-

9

veel verteld wordt, dat een moderne oorlog niet op de vorige zou gelijken?

De mannen nemen het geval nogal kalm op en staan in groep den toestand te bespreken; ik heb alle moeite van de wereld om te verkrijgen dat zij hun helm zouden ophouden als er vliegers boven ons komen — en die zijn er voortdurend. Vier mannen zitten reeds met de kaarten te spelen, zij trekken zich van de vliegers en het aanhoudend geknal in de lucht weinig aan.

Wij wachten met ongeduld op nieuws van de compagnie, tot nog toe ontvingen wij niet het minste bevel; wij weten dus niet wat er op de stelling gebeurt, of wat er ons te doen staat. Eindelijk te 10 uur een laconiek briefje van den commandant: «De wachten worden niet meer afgelost, gij blijft dus definitief ter plaats». Hoelang dat «definitief» zal duren zal zeker wel van de omstandigheden afhangen.

Verscheidene van de mannen zitten een brief te schrijven. Zal die ooit ter bestemming komen? Om toch maar iets te doen zet ik mij ook aan het schrijven, ondertusschen denk ik aan mijn gemobiliseerde broers die nu, God weet waar, hetzelfde beleven als wij hier.

Traag komt het nieuws tot ons door: korte maar toch zoo veelzeggende berichten «Inval in België en Holland». «Twee bruggen over het Albertkanaal niet gesprongen». De koning vraagt de hulp van Frankrijk en Engeland. «Verscheidene vliegvelden gebombardeerd».

Rond half voormiddag komt de Kolonel tot hier aan de brug; als men vroeger zijn bezoek kreeg op de wacht, was men zeker een hoop klachten te hooren, en negen keer op tien was er ook wel straf bij;

nu is hij heel, heel kalm, vraagt niets, kijkt naar niets; ik zou bijna moeten zeggen dat hij vriendelijk was.

In de lucht is het er ondertusschen niet kalmer op geworden; aanhoudend vliegers en de ontploffingen van het afweergeschut. Met ongeduld wachten wij op onze vliegers; vroeger hingen zij hier uren naeen oefeningen te doen, nu schijnen zij opeens verdwenen. De Duitsche vliegers komen hoe langer hoe lager, één ervan komt zelfs op een paar meter boven de struiken voorbijgeraasd. In onze omgeving worden er geen bommen geworpen, maar boven Brasschaet moet het verschrikkelijk zijn, duidelijk voelen wij het beven van den grond, veroorzaakt door de geweldige ontploffingen.

Zoo is het stilaan middag geworden en komt men uit het kantonnement met ons eten; de mannen van de keuken worden bestormd met vragen, zij schijnen echter al weinig meer te weten dan wij. Schoten moet ontruimd worden en bij ons staat alles op auto's geladen, gereed om te vertrekken. Het grootste deel van het eten dat voor ons bestemd was, geven wij weer mee naar het kantonnement, de boeren hier uit de omgeving zijn sinds dezen morgen geweldig vrijgevig geworden en komen ons eieren en melk brengen meer dan wij kunnen gebruiken.

Rond 3 uur komt sergeant Van Gompel mij aflossen, omdat ik op de stelling noodig ben — de andere mannen moeten hier blijven. Door de bosschen ga ik nu terug naar de loopgrachten; die liggen een half uur meer achteruit.

Bij mijn mannen op de stelling is het moreel heel goed en het verbeterd nog als zij mij zien; zij lachen en praten alsof er niets gebeurd was; zij hebben reeds een flinke tent gemaakt, en beginnen nu aan eenabri-

Ik kan niet zeggen hoe tevreden ik ben, terug bij de mannen te zijn waarmee ik het wel en wee van negen maand mobilisatie heb gedeeld; zij kennen elkander door en door, samen te zijn geeft ons een gevoel van veiligheid.

Bij het optrekken der wacht had ik weinig of geen gerief meegenomen omdat er meer dan een uur te marcheeren viel, en nu zou ik wel een en ander kunnen gebruiken. Ik ga naar den P.C. (1) en vraag toelating aan den kommandant om naar het kantonnement te gaan. Ik krijg twee uur tijd.

In hotel Westende scharrel ik rap een en ander bijeen; van hetgeen ik niet meenemen kan maak ik een pakje en geef het in het hotel in bewaring. Terwijl ik daar mee bezig was had ik reeds een geweldig geronk en geknal in de lucht gehoord; ik loop beneden om te kijken wat er gaande is: op een 500 meter voor mij loopt, evenwijdig met het kanaal, de groote baan Antwerpen, Breda-Holland en op die baan trekken de eerste gemotoriseerde Fransche kolonnen voorbij, op weg naar Holland.

Daar heb ik zeker wel de hevigste luchtaanval meegemaakt. Hoeveel Duitsche toestellen er wel aan deelnamen was moeilijk te schatten, 60-70 of nog meer. Van 2-3000 meter hoogte storten zij zich in duikvlucht op de kolonne neer, komen tot op 50 meter en laten dan een paar bommen vallen, daarna gaan ze weer kaarsrecht naar omhoog. Van op den dijk van het kanaal staan wij dat alles aan te zien, het geweld der ontploffingen, samen met het geloei der vliegtuigmotoren, maken het ons onmogelijk ook maar een woord met elkander te spreken.

(1) Commandopost.

Tot nog toe waren alle bommen tamelijk ver van ons af gevallen en voelden wij enkel de geweldige luchtverplaatsing; plots komt een vliegtuig langs het kanaal voort gevlogen, en laat op 50 meter van ons een bom in het kanaal vallen; huizenhoog spat het water en de zwarte modder op; overal rinkelen de ruiten. Naar meer wachten wij niet, en enkele oogblikken later zitten wij allen in de kelders. Eindelijk na een vol uur houdt het helsch geweld op; als wij buiten komen bemerken wij niets meer: de Fransche kolonne heeft zich in de bosschen verspreid en de Duitsche vliegers zijn vertrokken.

Het is rond 8 uur als ik terug in de loopgrachten ben. Alles is er kalm en rustig; gansch den dag hebben de F.M. (1) en de mitrailleurs naar de vliegtuigen geschoten, nu komt er bericht dat er niet meer moet naar geschoten worden, omdat men er het nuttelooze heeft van ingezien. Gedurende gansch dien langen, kouden Winter werd er bij de F.M.'s wacht tegen vliegtuigen gedaan en na 12 uur oorlog komt men tot de ontdekking dat het tot niets dient...

De E.H. Aalmoezenier komt tot bij ons; verscheidene mannen gaan enkele meters met hem het bosch in om hun biecht te spreken; van minstens één ben ik zeker dat het zijn paaschbiecht is.

Zoo nadert stilaan de avond van den eersten oorlogsdag. Bij mijn eigen tracht ik de gevoelens van dien eersten dag te ontleden: gedurende de mobilisatie hadden wij dikwijls aan de mogelijkheid van een oorlog gedacht, en na de feiten van de laatste weken waren wij zelfs die uitkomst als iets onvermijdelijks gaan beschouwen; maar altijd als wij aan oorlog dach-

(1) Mitrailleurgeweer.